

VIRGINIA
AT
DEPARTMENT

PA6801
.A2
1764
v.1
c.1

E#76#177D or Topography

Fora & Temp

has in same
[Signature]

84-1

P. VIRGILII
MARONIS
OPERA.
INTERPRETATIONE ET NOTIS
ILLUSTRAVIT
CAROLUS RUÆUS Soc. Jesu
AD USUM SERENISSIMI DELPHINI.
EDITIO NOVA AUCTION ET EMENDATIO.
Cui accessit Index accuratissimus, omnibus Numeris & Concordantiis absolutus,
Juxta Editionem tertiam Parisiensem A. 1726.
TOMUS PRIMUS.

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
BIBLIOTECA ALFONSO DE LA ROSA

VENETIIS MDCCLXIV.
APUD SEBASTIANUM COLETI.
SUPERIORUM PERMISSU, ET PRIVILEGIO.

46528

UNIVERSIDAD AUTONOMA DE NUEVO LEON
CAPULA ALFONSO BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
MICROFILMADO

PRÆFATIO.

Uit iis hominibus, qui scripta veterum explanarunt, hoc in omni etate familiare vitium, ut se primum, auctorem deinde suum, illustrandos ornandosque susceperint; eos, quorum scriberent gratia, nullo admodum in loco ac numero habuerint. Aut enim scribere otiosis videntur voluisse, quibus ad libelli intelligentiam interdum satis exigui multa & magna commentationum volumina placere possent; aut eruditis viris & maximarum rerum cognitione jam imbutis, qui levia & communia fastidirent. Qui vero primos juvenum conatus adjuvare non a sua dignitate alienum duceret, vix e tota Interpretum gente unus atque alter inventus est. Idcirco hanc partem, prope depositam a ceteris, tanto studiosius suscipi voluit, qui est ab Rege Christianissimo Serenissimi Delphini institutioni prepositus, Illustrissimus Montauserii Dux, quanto regii alumni indolem ad perno-scenda veterum opera propensior videbat: atque ut Princeps optimus prodesse jam tum inciperet suis, & orbis utilitati natum se intelligeret, hæc privatorum ejus studiorum qualiacumque subsidia, publica facere etiam visum est.

His ego auctoribus ac ducibus, in hac Virgilio explanatione, præter brevitatatis notiorisque studium, id imprimis mihi proposui, publicis commodis, non meæ me laudi servire. Igitur versibus interpretationem, notas interpretationi subjeci. Et eum quidem interpretationis optimum esse duxi modum, primum ut esset continua; ne, dum omitto facilia, nonnulla etiam, ut fit, difficilia præterirem: tum ut expedita poeticis numeris versusum sententia redderetur, plano rectoque ordine, verbis totidem aliis; ut præter vim sensumque verborum, etiam eorum copia compararetur. In notis neglexi nihil, cujus in legendo Virgilio usus esse aliquis posset, nihil ad solam literaturæ ostentationem usurpavi.

Atque id quidem mihi a summis viris impositum quanta fide perfecerim, declarabit fructus, ut spero, non mediocri inde percipiendus. Quam sit autem scite prudenterque institutum, ex iisdem ipsis consilii auctoribus existimare jam nunc licet. Qui enim in informandis maximi Principis moribus tantam, non civilis modo militarique prudentia, sed literata etiam sapientie vim præ se semper tulit, Carolus Sanctiamaureus Montauserii Dux; potuitne ad eandem sapientiam parum tutum ac facilem ipsi aditum aperire? Potuit ad veram eruditionem non optima quæque præsidia conquirere vir divinis humanisque doctrinis excultissimus, Episcopus Condomiensis, Jacobus Benignus Bossuetius? Horum ego monitis, auctoritati, prudentia non decederem, quibus Rex sapientissimus suas regni que sui spes omnes vitæ commisit? Præsertim cum curis meis consilia plerumque accederent Petri Danielis Huetii, cujus in moderandis Serenissimi Principis studiis secundæ sunt partes. Is, cum & doctrine fama multum apud ceteros, & morum suavitate plus apud me aliquid possit; effecit amicitie suæ lenocinis, communicatis etiam mecum notis in Virgilium quibusdam suis, ne tanto me operi omnino impari putarim.

In quo quid præter alios Interpretes præstiterim, facile intelligit, quisquis eos aliquando attigerit: quorum quidem errores notare nolim asperius, qui excusari meos peto. Sane opera non inutilis a me posita est in explicandis ex fide historie compluribus locis, obscuris prius, aut parum feliciter enodatis: advocata etiam interdum subsidia aliarum artium ac disciplinarum, ne Grammaticum egisse tantum diceret: quibus tamen in singulis si cui videbor nimis presse stricteque versatus, cujusmodi querelæ iam ad me delatæ sunt; is me, non Geographum, aut Philosophum, aut Rhetorem, sed Virgilii Interpretem intelligat.

Hac tertia editio, tum alia multa, quæ primis curis exciderant, adjecta aut emendata; tum vero imprimis textus ipse Virgilii multis in locis, ex fide Nic. Heinsii, restitutus, cum ille novissimam editionem suam ex MSS. triginta diligentissime contexuerit. Cujus viri omnibus, qui litteras amant, lætuosa mors; memoria cara semper & jucunda futura est.

V I T A INCERTO AUCTORE,

Quem aliqui DONATUM falso putant.

Publius Virgilius Maro parentibus modicis fuit, & præcipue patre Marone: quem quidam opificem figulum; plures, Magi cujusdam viatoris initio mercenarium, mox ob industriam generum tradiderunt: quem cum agricolationi rei que rusticæ & gregibus præfecisset focer, silvis coeundis & apibus curandis reculam auxit. Natus est, Cn. Pompejo Magno, & M. Licinio Crasso primum Coss. Iduum Octobrium die, in pago, qui Andes dicitur, qui est a Mantua non procul. Prægnans mater Maia, cum somniasset enixam se laureum ramum, quem compactum terræ coaluisse, & excrevisse illico in speciem maturæ arboris, refertæ variis pomis & floribus, cerneret: sequenti luce cum marito rus propinquum petens, ex itinere divertit, atque in subiecta fossa partu levata est. Ferunt infantem, ut fuit editus, nec vagisse, & adeo miti vultu fuisse, ut haud dubiam spem prosperioris genituræ jam tum indicaret. Et accessit aliud præsagium. Siquidem virga populea more regionis in puerperis eodem statim loco depacta, ita brevi coaluit, ut multo ante satas populos adæquarit: quæ arbor Virgillii ex eodicta, atque consecrata est, summa gravidarum & foetarum religione, suscipientium ibi & solventium vota.

Initia ætatis, id est, usque ad septimum annum, Cremonæ egit: & xvii. anno virilem togam cepit, illis Consulibus iterum, quibus natus erat. Evenitque ut eo ipso die Lucretius poeta decederet. Sed Virgilius Cremona Mediolanum, & inde paullo post Neapolim transit: ubi cum litteris & Græcis & Latinis vehementissimam operam dedisset, tandem omni cura omnique studio indullit Medicinæ & Mathematicis. Quibus rebus cum ante alios eruditior peritiorque esset, se in urbem contulit: statimque magistri stabuli equorum Augusti amicitiam nactus, multos variosque morbos incidentes equis curavit. At Augustus in mercedem singulis diebus panes Virgilio, ut uni ex stabulariis, dari jussit. Interea a Crotoniatis pullus equi miræ pulchritudinis Cæsari dono fuit missus, qui omnium judicio spem portendebat virtutis & celeritatis immensæ. Hunc cum apexisset Maro, magistro stabuli dixit, natum esse ex

morbosa equa, & nec viribus valiturum, nec celeritate: idque verum fuisse inventum est. Quod cum magister stabuli Augusto recitasset, duplicari ipsi in mercedem panes iussit. Cum item ex Hispania Augusto canes dono mitterentur, & parentes eorum dixit Virgilius, & animum celeritatemque futuram. Quo cognito, mandat iterum augmentari Virgilio panes.

Dubitavit Augustus, Octaviane filius esset, an alterius: idque Maronem aperire posse arbitratus est, quia canum & equi naturam parentesque cognorat. Amotis igitur omnibus arbitris, illum in penitiorum partem domus vocat, & solum rogat, an sciat quisnam esset, & quam ad felicitandos homines facultatem haberet. Novi, inquit Maro, te Cæsarem Augustum, & ferne æquam cum Diis immortalibus potestatem habere scio, ut quem vis felicem facias. Eo animo sum, respondit Cæsar, ut si verum pro rogatu dixeris, beatum te felicemque reddam. Utinam, ait Maro, interroganti tibi vera dicere queam. Tunc Augustus: Putant alii me natum Octavio: quidam suspicantur alio me genitum viro. Maro subridens: Facile, inquit, si impune licenterque quæ sentio loqui jubes, id dicam. Affirmat Cæsar iurejurando, nullum ejus dictum se ægre laturum: immo non nisi donatum ab eo discessurum. Ad hæc oculos oculis Augusti insgens Maro: Facilius, ait, in cæteris animalibus qualitates parentum Mathematicis & Philosophis cognosci possunt; in homine nequaquam possibile est. Sed de te conjecturam habeo similem veri, ut quid exerceat pater tuus, scire possim. Attente expectabat Augustus quidnam diceret. At ille: Quantum ego rem intelligere possum, pistoris filius es, inquit. Obstupuerat Cæsar, & statim quo id pacto fieri potuerit, animo volvebat. Interrumpens Virgilius: Audi, inquit, quo pacto id conjicio. Cum quædam enuntiaverim prædixerimque, quæ intelligi scirique non nisi ab eruditissimis summisque viris potuissent, tu Princeps orbis iterum & iterum panes in mercedem dari iussisti: quod quidem aut pistoris, aut nati pistore, officium erat. Placuit Cæsari facetia. At deinceps, inquit Cæsar, non a pistore, sed a rege magnanimo dona feres. Illumque plurimi fecit, & Pollioni commendavit.

Corpore & statura fuit grandi, aquilino colore, facie rusticana, valetudine varia: nam plerumque ab stomacho & faucibus ac dolore capitis laborabat: sanguinem etiam sæpius ejecit. Cibi vique minimi. Fama est eum libidinis pronioris in pueros fuisse; sed boni ita eum pueros amasse putaverunt, ut Socrates Alcibiadem, & Plato

suos

suos pueros. Verum inter omnes maxime dilexit Ceбетem, & Alexandrum, quem secunda Bucolicorum ecloga Alexim appellat, donatum sibi ab Asinio Pollione. Utrumque non ineruditum dimisit: Alexandrum Grammaticum, Ceбетem vero & poetam. Vulgatum est, consuevisse eum cum Plotia Hieria. Sed Asconius Pædianus affirmat, ipsum postea minoribus natu narrare solitum, invitatum quidem se a Vario ad communionem mulieris, verum se pertinacissime recusasse. Cætera sane vita, & ore, & animo, tam probum fuisse constat, ut Neapoli Parthenias vulgo appellaretur: ac, si quando Romæ, quo rarissime comæbat, videretur, in publico sedentes demonstrantesque se, subterfugere solitum in proximum tectum. Bona autem cujusdam exulantis, offerente Augusto, non sustinuit accipere. Possedit prope centies sesterium ex liberalitatibus amicorum. Habuitque domum Romæ in Exquilis, juxta hortos Mæcenatis; quamquam secessu Campaniæ Siciliæque plurimum uteretur. Quæcumque ab Augusto peteret, repulsam nunquam habuit. Parentibus quotannis aurum ad abundantem alitum mittebat, quos jam grandis amisit: ex quibus, patrem oculis captum, & duos fratres germanos, Silonem impuberem, Flaccum jam adultum, cuius exitum sub nomine Daphnidis desset. Inter cætera studia, ut supra diximus, Medicinæ quoque, ac maxime Mathematicæ operam dedit. Egit & causam unam omnino, nec amplius quam semel. Sermone tardissimum, ac pene indocto similem fuisse, Melissus tradidit. Poeticam puer adhuc auspiciatus, in Balistam ludi gladiatorii magistrum, ob infamiam atrociorum cooperum lapidibus, distichon fecit:

Monte sub hoc lapidum tegitur Balista sepulchus:

Noſte, die, tutum carpe, viator, iter.

Deinde Catalecton, & Moretum, & Priapeia, & Epigrammata, & Diras, & Culicem, cum esset annorum quindecim: cujus materia talis est. Pastor fatigatus æstu, quum sub arbore obdormisset, & serpens ad illum proreperet e palude, culex provolavit, atque inter duo tempora aculeum fixit pastori. At ille continuo culicem contrivit, & visum serpentem interemit, ac sepulchrum culici statuit, & distichon fecit:

Parve culex, pecudum custos tibi tale merenti

Funeis officium vite pro munere reddis.

Scriptit etiam, de qua ambigitur, Ætnam. Et mox, cum res Romanas inchoasset, offensus materia, & nominum asperitate, ad Bucolica transit: maxime ut Asinium Pollionem, Alphenum Varum, & Cor-

& Cornelium Gallum celebraret; quia in distributione agrorum, qui post Philippensem victoriam veteranis Triumvirorum iussu trans Padum diviciebantur, indemnem se præstitissent. Deinde Georgica in honorem Mæcenatis edidit: cum sibi vixdum noto opem tulisset adversus Claudii veterani militis, vel ut alii putant, Arii Centurionis violentiam: a quo in altercatione litis agrariæ parum abfuit quin occideretur. Novissime autem Æneidem aggressus est, argumentum varium & multiplex, & quasi amborum Homeri carminum instar: præterea nominibus, ac rebus, Græcis Latinisque, commune: & in quo, quod maxime studebat, Romanæ simul urbis & Augusti origo contineretur. Cum Georgica scriberet, traditur quotidie meditato mane plurimos versus dictare solitus, ac per totum diem retractando ad paucissimos redigere: non absurde carmen se usæ more parere dicens, & lambendo demum effingere. Æneida prosa prius oratione formatam, digestamque in duodecim libros, particulatim componere instituit, ut quidam tradunt. Alii ejus sententiæ sunt, ut existiment eum, si diutius vixisset, quatuor & viginti librosque ad Augusti tempora scripturum; atque alia quidem percursorum, Augusti vero gesta diligentissime executorum: quippe qui dum scriberet, ne quid impetum moraretur, quædam imperfecta reliquit: alia levissimis versibus scripsit, quos per jocum pro tigillis vel tibicinibus interponi a se dicebat, ad sustinendum opus, donec solidæ columnæ advenirent.

Bucolica triennio, Asinii Pollionis suavis, perfecit. Hic Transpadanam provinciam regebat: cujus favore, cum veteranis Augusti militibus Cremonensium & Mantuanorum agri distribuerentur, suos Virgilius non amisit. Facta enim distributione, suos, seu Claudio seu Ario datos, recuperavit. Hunc Pollionem maxime amavit Maro, & dilectus ab eo magna munera tulit: quippe qui invitatus ad cœnam, captus pulchritudine & diligentia Alexandri Pollionis pueri, eum dono accepit. Hujus Pollionis filium C. Asinium & Cornelium Gallum, oratorem clarum, & poetam non mediocrem, miro amore dilexit Virgilius. Is transfudit Euphorionem in Latinum, & libris quatuor amores suos de Cytheride scripsit. Hic primo in amicitia Cæsaris Augusti fuit: postea in suspicionem conjurationis contra illum adductus, occisus est. Verum usque adeo hunc Gallum Virgilius amat, ut quartus Georgicorum a medio usque ad finem ejus laudem contineret; quem postea, jubente Augusto, in Aristæi fabulam commutavit.

Georgica septennio Neapoli: Æneida partim in Sicilia, partim in Campania undecim annis confecit. Bucolica eo successu edidit, ut
in se-

in scena quoque per cantores crebra pronuntiatione recitarentur. At cum Cicero quosdam versus audisset, & statim acri judicio intellexisset non communi vena editos, iussit ab initio totam Eclogam recitari: quam cum accurate pernotasset, in fine ait, *Magna spes altera Romæ*: quasi ipse linguæ Latinæ spes prima fuisset, & Maro futurus esset secunda. Quæ verba postea Æneidi ipse inferuit.

Georgica, reverso ab Actiæ victoria Augusto, atque rescindendarum virium causa Atellæ commoranti, per continuum quadri-duum legit, suscipiente Mæcenate legendi vicem, quoties interpellaretur ipse vocis offensione. Pronuntiabat autem maxima cum suavitate, & lenociniis miris. Seneca tradidit, Julium Montanum poetam solitum dicere, involaturum se quædam Virgilio, si & vocem posset, & os, & hypocriusim: eosdem enim versus, eo pronuntiante, bene sonare; sine illo inarescere, quasi mutos. Æneidos vixdum cœptæ tanta exitit fama, ut Sext. Propertius non dubitarit sic prædicare:

Cedite Romani scriptores, cedite Graii:

Nescio quid majus nascitur Iliade.

Augustus vero, cum tum forte expeditione Cantabrica abesset, & supplicibus atque minacibus per jocum literis efflagitaret, ut sibi de Æneide, ut ipsius verba sunt, vel primas carminis hypographas, vel quodlibet colon mitteret, negavit se facturum Virgilius. Cui tamen multo post, perfecta demum materia, tres omnino libros recitavit: secundum videlicet, quartum, & sextum. Sed hunc præcipue ob Octaviam; quæ cum recitationi interesset, ad illos de filio suo versus, *tu Marcellus eris*, defecisse fertur: atque ægre refocillata, dena sestertia pro singulo versu Virgilio dari iussit. Recitavit & pluribus: sed neque frequenter, & serme illa de quibus ambigebat, quo magis judicium hominum experiretur. Erotem librarium & libertum ejus, exactæ jam senectutis, tradunt referre solitum quondam in recitando eum duos dimidiatos versus complexisse ex tempore; & huic, *Misenum Eoidem*, adjecisse, *quo non præstantior aliter*. Item huic, *Ære cedere viros*, simili calore jaclatum subjunxisse, *Martemque accendere cantu*: statimque sibi imperasse, ut utrumque volumini adscriberet.

Bucolica Georgicaque emendavit. Anno vero quinquagesimo secundo, ut ultimam manum Æneidi imponeret, statuit in Græciam & Asiæ secedere, triennioque continuo omnem operam limationi dare: ut in reliqua vita tantum Philosophiæ vacaret. Sed cum ag-
* * *
gref-

gressus iter, Athenis occurrisset Augusto ab Oriente Romam revertenti, una cum Cæsare redire statuit. At cum Megara, vicinum Athenis oppidum, visendi gratia peteret, languorem nactus est: quem non intermissa navigatio auxit, ita ut gravior in dies, tandem Brundisium adventarit: ubi diebus paucis obiit, decimo Calend. Octobris, Cn. Plautio, & Q. Lucretio, Coss. Qui cum gravi morbo sese sentiret, serinia sæpe & magna instantia petivit, crematurus Æneida: quibus negatis, testamento comburi iussit, ut rem inemendatam imperfectamque. Verum Tucca & Varius monuerunt, id Augustum non permitturum. Tunc eidem Vario ac simul Tuccæ scripta sub ea conditione legavit, ne quid adderent quod a se editum non esset, & versus etiam imperfectos, si qui erant, relinquerent. Voluit etiam ejus ossa Neapolim transferri, ubi diu, & suavissime vixerat: ac extrema valetudine hoc ipse sibi epitaphium fecit distichon:

Mantua me genuit: Calabri rapuere: tenet nunc

Parthenope: cecini pascua, vura, duces.

Translata igitur jussu Augusti ejus ossa, prout statuerat, Neapolim fuere, sepultaque via Puteolana, intra lapidem secundum: suoque sepulcro id distichon, quod fecerat, inscriptum est. Hæredes fecit ex dimidia parte, Valerium Proculum, fratrem ex altero patre: ex quarta Augustum: ex duodecima Mæcenatem: ex reliqua L. Varium, & Plotium Tuccam, qui ejus Æneidem post obitum, prout petiverat, jussu Cæsaris emendaverunt. Nam nullius omnino sententia crematu Æneis digna visa fuit, de qua re Sulpicii Carthaginienfis extant hujusmodi versus.

Jusserat hæc rapidis aboleri carmina flammis

Virgilius, Phrygium quæ cecinere duces.

Tucca vesat, Variusque simul: tu, maxime Cæsar,

Non finis, & Latæ consulis historia.

Infelix gemino cecidit prope Pergamus igni,

Et pene est alio Troja cremata rogo.

Extant & Augusti de ipsa eadem re versus plures & clarissimi, quorum initium est:

Ergone supremis potuit vox improba verbis

Tam dirum mandare nefas? ergo ibi in ignes,

Magnaque doctiloqui morietur musa Maronis?

Et paulo post:

Sed legum servanda fides: suprema voluntas

Quod

Quod mandat, fierique jubet, parere necesse est.

Frangatur potius legum veneranda potestas,

Quam tot congestos noctesque diesque labores

Hauserit una dies. — Et ea quæ sequuntur.

Nil igitur auctore Augusto Varius addidit, quod & Maro præceperat: sed summam emendavit: ut qui versus etiam imperfectos, si qui erant, reliquerit. Hos multi mox supplere conati, non perinde valuerunt: ob difficultatem, quod omnia fere apud eum hæmisticia, præter illud, *Quem tibi jam Troja peperit*, sensum videntur habere perfectum. Nisus Grammaticus audisse se a senioribus dicebat, Varium duorum librorum ordinem commutasse; & qui tum secundus erat, in tertium locum transfuisse: etiam primi libri correxisse principium, his demptis versibus:

Ille ego, qui quondam gratili modulatus avena

Carmen, & egressus silvis, vicina coegi

Ut quamvis avido parerent arva colono;

Gratum opus agricolis: at nunc borrentia Martis

Arma virumque cano.

Obtrectatores Virgilio nunquam defuerunt, nam nec Homero quidem. Prolatis Bucolicis, innominatus quidam rescripsit Antibu-colica, duas modo Eclogas, sed insulsissime παραδοχῆρας, quarum prioris initium est:

Tityre, si toga cæcæ tibi est, quo regmine fagi?

Sequentis:

Dic mihi, Damata, enjum pecus? amæ Latinum?

Non; verum Ægæis: nostri sic rure loquuntur.

Alius, recitante eo ex Georgicis, *Nudus ara, fere nudus*, subjecit, *babebis frigora, febrem.*

Est & adversus Æneida liber Carbili Pictoris, titulo Æneidomastix. M. Vipranus eum a Mæcenate suppositum, appellabat novæ ἀπολογία repertorem: dicebatque neque tumidum esse, neque exilem; sed communibus verbis opus illud confecisset. Herennius viria ejus tantum contraxit, Petilius Fautinus furta. Sunt & Q. Octavii Aviti volumina: quibus annotatur, quos & unde versus transfulerit. Ascenius Pædianus, libro quem contra obtrectatores Virgillii scripsit, pauca admodum ei objecta proponit: & potissimum quod non recte historiam contexuit, & quod pleraque ab Homero sumpsit. Sed hoc crimen sic defendere auctum ait: Cur non illi quoque eadem furta tentarent? verum intellecturos, facilius

** 2

lius

lius esse Herculi clavam, quam Homero versum surripere. Et tamen destinasse secedere, ut omnia ad satietatem malevolorum decideret. Refert etiam Pædianus, benignum, cultoremque omnium bonorum atque eruditorum fuisse, & usque adeo invidiæ expertem, ut si quid erudite dictum inspiceret alterius, non minus gauderet ac si suum fuisset: neminem vituperare: laudare bonos: ea humanitate esse, ut nisi perversus maxime, quisque illum non diligeret modo, sed amaret. Nihil proprii habere videbatur: Ejus bibliotheca non minus aliis doctis parebat, ac sibi: illudque Euripidis antiquum sæpe usurpabat: *πᾶ τῶν φίλων κοινὴ, communia esse amicorum omnia*. Quare coævos omnes poetas ita adjunctos habuit, ut cum inter se plurimum invidia arderent, illum una omnes colerent, Varius, Tucca, Horatius, Gallus, Propertius. Anser vero, quoniam quidam partes sequutus est, illum non observasse dicitur. Cornificius ob perversam naturam illum non tulit. Gloriæ vero adeo contemptor fuit, ut cum quidam versus quosdam sibi adscriberent, eaque de re docti haberentur, non modo æge non ferebat, immo voluptuosum id sibi erat. Cum enim distichon, quod laudem felicitatemque Augusti continebat, fecisset, valvisque non nominato auctore infixisset, id erat ejusmodi:

Nocte pluit tota, redeunt spectacula mane:
Divisum imperium cum Jove Cæsar habet.

Diu queritans Augustus, cujusnam hi versus essent, eorum auctorem non inveniebat. Bathyllus vero, poeta quidam medioeris, tacentibus aliis, sibi adscripsit. Quamobrem donatus honoratusque a Cæsare fuit. Quod æquo animo non ferens Virgilius, iisdem valvis affixit quater hoc principium: *Sic vos non vobis*. Postulabat Augustus ut hi versus completerentur. Quod cum frustra aliqui conati essent, Virgilius præposito disticho sic subjunxit:

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

Sic vos non vobis melleficatis aves.

Sic vos non vobis vellera fertis oves.

Sic vos non vobis mellificatis apes.

Sic vos non vobis fertis aratra boves.

Quo cognito aliquandiu Bathyllus Romæ fabula fuit, Maro vero exaltator. Cum is aliquando Ennium in manu haberet, rogareturque quidnam faceret, respondit, se aurum colligere de stercore Ennii. Habet enim poeta ille egregias sententias, sub verbis non multum ornatis. Interroganti Augusto quo pacto feliciter civitas gu-

ber-

bernaretur: Si, inquit, prudentiores temonem tēnerint, & boni malis præponantur: itaque optimi suos habeant honores, nulli tamen aliorum injusti quicquam fiat. At Mæcenas: Quid, inquit, Virgili, satietatem homini non affert? Omnium rerum, respondit, aut similitudo aut multitudo stomachum facit, præter intelligere. Idem interrogavit quo pacto quis altam felicemque fortunam suam servare possit. Cui Maro: Si quantum honore ac divitiis aliis præstantior sit, tanto liberalitate & justitia alios superare nitatur. Solitus erat dicere, nullam virtutem commodiorem homini esse patientiam, ac nullam asperam adeo esse fortunam, quam prudenter patiendo vir fortis non vincat. Quam sententiam in quinto Aeneidos inferuit:

Nate Dea, quo fura irarunt, verrabuntque, sequamur:

Quicquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est.

Cum quidam ejus amicus Cornificii in eum maledicta & inimicitias sibi narraret: Quam putas, inquit, esse hujusce malevolentia causam? nam neque unquam Cornificium offendi, & eum amo. An, inquit, Hesiodi sententiæ non meministi, ubi ait, architectum architecto invidere, & poetam poetæ? De malis, inquit, Græcus ille intellexit: nam boni eruditiores amant. Sed magna cum mea laude & gloria vindictam in manu habeo. Majore enim cura virtuti intendam: atque quo elegantior ego sum, eo vehementius invidia rumpetur. Erat Augusto familiaris Filistus quidam, orator, & poësin mediocriter doctus, cui multiplex variumque ingenium erat: quique omnium omnia dicta reprehendere conabatur, non ut verum dignosceret, quod Socrates facere consuevit, sed ut eruditior videretur. Hic Virgilium, ubicumque convenire dabatur, maledictis salibusque vexabat. Quare ille sæpe, aut taciturnus discedebat, aut suffusus pudore tacebat. Verum cum Augusto audiente elinguem illum diceret, & causam etiam suam, si linguam haberet, defendere nequire: Tace, inquit, rabula. Nam hæc mea taciturnitas defensorem causarum mearum Augusto fecit, & Mæcenatem: & ea tuba, cum volo, loquor, quæ ubique & diutissime audietur. Tu loquacitate non modo aures hominum, sed muros rumpis. Augustus vero Filistum gravi vultu increpavit. Tunc Maro: Si tempus, Cæsar, inquit, tacendi hic sciret, raro loqueretur. Tacendum enim semper est, nisi cum taciturnitas tibi noceat, aut oratio aliis profit. Nam qui contendit, & an contentio finis utilis sit non novit. Stultis illum annumerandum sapientes putant. Posteaquam Augustus summa rerum omnium potitus est, venit in mentem, an conduce-

ret

ret tyrannidem omittere, & omnem potestatem annuis Consulibus, & Senatui Republicam reddere. In qua re diversæ sententiæ consultos habuit Mæcenatem & Agrippam. Agrippa enim, utile sibi fore, etiamsi honestum non esset, relinquere tyrannidem; longa oratione contendit; quod Mæcenat debortari magnopere conabatur. Quare Augusti animus & hinc ferebatur & illinc. Erant enim diversæ sententiæ variis rationibus firmatæ. Rogavit igitur Maronem, an conferat privato homini se in in sua republica tyrannum facere. Tum ille: Omnibus ferme, inquit, rempublicam aucupantibus molesta ipsa tyrannus fuit & civibus: quia necesse erat propter odia subditorum aut eorum injustitiam in magna suspicione magnoque timore vivere; sed si cives justum aliquem scirent, quem amarent plurimum, civitati id utile esset, si in eo una omnis potestas foret. Quare si justitiam, quod modo facis, omnibus in futurum, nulla hominum facta compositione, distribues, dominari te, & tibi conducet, & orbi. Benevolentiam enim omnium ita habes, ut Deum te & adorent & credant. Ejus sententiam sequutus Cæsar, principatum tenuit. Audivit a Syrone præcepta Epicuri, cujus doctrinæ socium habuit Varum. Quamvis diversorum Philosophorum opiniones libris suis inseruisse, de animo maxime, videatur, ipse tamen fuit Academicus. Nam Platonis sententias omnibus aliis prætulit.

Hanc præstantissimi poeta vitam, quod antiquissima sit, non omisi: quod tamen & scateat erroribus, & aliis fere omnibus locum errandi præbuerit, ideo non esse absque censura proponendam existimavi. Quamobrem vitam aliam digessi per annos Urbis & Consules, quos cum annis Augusti Virgilique contuli: ut ex ea comparatione serius operum rerumque veritas certius innosceret.

P. VIRGILII MARONIS HISTORIA

Descripta per Consules

A CAROLO RUÆO S. J.

Annus U. C. 684. Virgilii 1.

CN. POMPEIUS MAGNUS I.
M. LICINIUS CRASSUS I.

PUBLIUS Virgilius Maro nascitur in pago, cui nomen *Andes*, qui ter mille passibus Mantua distat, Idibus Octobris, quidies est illius mensis decimus quintus. Ita vitæ scriptor. Ita Phlegon apud Photium: *Virgilius Maro nascitur in Mantua Idibus Octobris*. Ita Martialis Epig. lib. 12. 68. *Octobris Maro consecravit Idus*. Patrem habuit, ex Pseudo-Donato, Maronem; ex Probo, Virgilium; matrem, Maiam. Pater, ex Servio, civis Mantuanus fuit; ex Probo, rusticus; ex aliis, opifex figulus; ex Pseudo-Donato, mercenarius, a cocero Maio gregibus curandis & rei rusticæ præfectus.

Maium illum, avum Virgilii, exemplaria vitæ omnia *Magnum* vocant. At cum ejus filia, Virgilii mater, iuxta omnes Maia dicta sit: omnino Maiæ pater fuit Maius, non Magnus: indeque ortum existimo, ut Virgilius magicis artibus imbutus fuisse creditus sit ab Elinando monacho aliisque sequioris sæculi scriptoribus, quod & Ecloga septima magica quædam sacra descripsisset, & peritus esset multarum artium, & præcipue avum habuisse *Magum* diceretur.

Virgilius, an Virgilius appellandus sit, magna fuit superiore sæculo controversia. Stabat Angelus Politianus pro Virgilio: pro Virgilio Pierius. Certe neque multitudo veterum lapidum ac monumentorum, quæ Virgilium præferunt, quicquam evincit; cum alia etiam complura Virgilium habeant: nec Græca Suidæ scriptio, *Virgilius*; cum Stephanus scribat in dictione *Mantua Virgilius*: nec etymon nominis a *Vere* aut *Virgilio* stellis; cum alii deducant a *virga* laurina, quam prægnans mater in somnis vidit; alii a *virga* populæ, quæ post ejus ortum morentis humi delixa est; alii a *virginali* verrecundia, propter quam Neapoli *Parthenias*

appellatus est, a *virgine*. Ego cum Pierio existimo, facilem aliquando & promiscuam fuisse commutationem elementorum e & i. Sic, teste Quintiliano, dicebatur apud veteres *Diana*, pro *Diana*; *Menerva*, pro *Minerva*; *liber* & *magister*, pro *liber* & *magister*. Sic reperitur adhuc in quibusdam codicibus *Virginus*, pro *Virginus*. Sic etiam scribi potuit *Virgilius*, pro *Virgilius*. Sed in iis omnibus litera i denique prævaluit.

Nec mihi videtur Virgilii nomen aliunde acceptum, quam a patre. Si enim fuit cognomen a *virga* aut *vere*, certe non secundum loco, sed tertio, quæ cognominis sedes est, appellandus fuit, P. MARO VIRGILIUS. Neque movet me, quod in quibusdam veteribus libris, *Parthenias* cognomen secundo ferat loco, hoc nimirum ordine, P. PARTHENTIATIS VIRGILII MARONIS LIBER; id enim ex scriptorum incicita contra morem Romanum factum esse manifestum est.

Annus U. C. 691. Augusti 1. Virgilii 3.

M. TULLIUS CICERO,
C. ANTONIUS.

NASCITUR Octavius, qui deinde Augustus appellatus est, 9. Kal. OA. id est 23. Septemb. Patre C. Octavio; Matre Atia, M. Atii Balbi, & Julæ illius filia, quæ Julii Cæsaris soror fuit. Quare Octavius fuit Cæsaris sororis nepos, non ex foreore nepos, ut male quidam scripserunt.

Annus U. C. 696. Augusti 6. Virgilii 13.

L. CALPURNIUS PISO,
A. GABINIUS.

VIRGILIUS Cremonæ Audis eruditus. Ita Hieronymus in Eusebii Chronico. *A* liter tamen vitæ scriptor: *I*ntitia etatis, *id est, usque ad septimum annum, Cremonæ editus, quæ verba sic emendat Scaliger in Eusebio; usque ad sedecimum annum; quo fere anno Mediolanum concessit. Studia autem illius fuerunt Græci præcipue sermonis, tum medicinæ & mathematicarum disciplinarum: Philosophiæ quoque sub Syrone Epicureo, & iuxta Jos. Scaligerum sub Catio etiam Infubri, ejusdem sæcæ Philosopho, qui Mediola-*